

2. Ісус хрыстос у сучасных даследваннях

Паколькі галоўнай крыніцай пазнання Ісуса Хрыста зьяўляецца Новы Завет, то на першае месца ў сучасных даследваннях становіцца **пытаньне магчымасьці пазнання Ісуса Хрыста на падставе ранніх першахрысьціянскіх крыніцаў** (біблейных і позабіблейных).

Акрамя гэтага асоба Ісуса Хрыста не перастае быць прадметам даследваньняў таксама ў іншых плоскасцях, такіх як гістарычная ды психалагічная. У прынцыпе гістарычнае існаваньне Ісуса не зьяўляецца ўжо навуковай праблемай – усе паважныя гісторыкі згаджаюцца з фактам існаваньня Ісуса Хрыста. Р. Бультман так сказаў на гэты конт: «сумнявацца ў сапраўднасьці існаваньня Ісуса ёсьць справай неабгрунтаванай і не заслугоўвае нават на адказ» (R. Bultmann, Jezus, Berlin 1926).

Тым ня менш, праблема абгрунтаваньня гістарычнага існаваньня Ісуса Хрыста застаецца ў нашым посткамуністычным грамадстве, у якім лічылася, што Ісус Хрыстос ніколі не існаваў. Вось чаму ў гэтай катэхеце разгледзім наступныя пытаньні:

- Гістарычнае існаваньне Ісуса Хрыста
- Ісус у сучаснай літаратуры
- «Ісус гісторыі» і «Хрыстос веры»
- Праблема пазнання Ісуса Хрыста сёньня (аўтэнтычныя словы і учынкі Ісуса)

2.1. Вакол гістарычнага існаваньня Ісуса Хрыста («Вера» філасофіі)

Трэба зазначыць, што ў старажытнасьці не паўставала пытаньне гістарычнага існаваньня Ісуса Хрыста, але пачынае яно ўзьнікаць часы новай гісторыі, асабліва ад французскай рэвалюцыі. Падставай для сумніваў стаецца не малая колькасьць пазабіблейных сьведчаньняў пра Ісуса Хрыста, але ідэалістычная філасофія, таксама, як і погляд на паўстаньне хрысьціянства ў сьвятле новаадкрытых усходніх міфалогій.

Галоўны тэзіс філасофіі Гэгеля гаворыць, што адзінай і абсалютнай рэчаіснасьцю ёсьць ідэя, з развіцьця якой і ўзьнікаюць размаітыя канкрэтныя рэчаіснасьці. Такім чынам гісторыя – гэта развіцьцё ідэі, а не дзеі пэўных асобаў. Праектуючы такі падыход на паўстаньне хрысьціянства, прыходзім да высновы, што дзеі Ісуса апісанья ў Евангелях ёсьць насамрэч не дзеямі асобы Ісуса Хрыста, але дзеямі рэлегійнай ідэі, менавіта ідэі еднасьці, якая існуе паміж Богам і чалавекам. Такі падыход даваў падставу сумнявацца і ў гістарычным існаваньні Ісуса Хрыста. (Дыскусіі на гэту тэму трывалі ад 18 да пачатку 20-га стагодзьдзя). Паўстала, напрыклад, ідэя паўстаньне Евангельеў патлумачыць верай першай хрысьціянскай супольнасьці (гэта ідэя вельмі добра апісана ў «Майстаре і Маргарыце» Булгакава).

Урывак з «Майстра і Маргарыты» Булгакава

- Гэтыя добрыя людзі, - загаварыў арыштант і паспешна дадаў: - ігемон, працягвай: - нідзе не вучыліся і ўсё зблыталі, што я гаварыў. **Я наогул пачынаю баяцца, што блытаніна гэтая будзе працягвацца надта доўга.** І ўсё з-за таго, што ён няправільна запісвае следам за мною.

Настала маўчанне. Цяпер ужо другое вока цяжка глядзела на арыштанта.

- Паўтараю табе, але апошні раз: перастань прытварацца, бандыт, - прамовіў Пілат мякка і роўна, - за табой запісана няшмат, але і запісанага дастаткова, каб цябе павесіць.

- Не, не, ігемон, - увесь напружыўся ад жаданья пераканаць арыштант і загаварыў: - Ходзіць, ходзіць адзін з казліным пергаментам і няспынна піша. **Але я аднойчы зазірнуў у гэты пергамент і жажнуўся. Абсалютна нічога, што там запісана, я не гаварыў. Я яго ўмольваў: спалі ты, пабойся бога, свой пергамент! Але ён**

вырваў яго ў мяне з рук і ўцёк.

- Хто гэта? - пагардліва спытаў Пілат і дакрануўся рукой да скроні.

- Левій Мацей, - ахвотна растлумачыў арыштант, - ён раней быў зборшчыкам падаткаў, я з ім сустрэўся ўпершыню на дарозе ў Віфагіі, там, дзе вуглом выступае фігавы сад, і разгаварыўся з ім. Спачатку ён ставіўся да мяне непрыязна і нават зневажаў мяне, гэта значыць думаў, што зневажае, калі называе сабакам, - тут арыштант усміхнуўся, - я асабіста не бачу нічога дрэннага ў гэтым зверы, каб крыўдзіцца на такое слова...

Бачым, што прычынай усіх гэтых памылковых поглядаў сталася філасофскі тэзіс Гэгеля, які стаўся прадметам веры, замест веры ў Бога. Але ня толькі гегелеўсая філасофія бралася патлумачыць гісторыю. Прыйшоў час філасофіі марксістаў. Ленін для размаітасці «паставіў» дэалектыку Гэгеля «з галавы на ногі». Цяпер ужо матэрыя заняла першае месца і стала прадметам «веры». Што з гэтага выйшла – усім вядома.

Погляды марксістаў на існаваньне Ісуса Хрыста дзеляцца на две тэндэнцыі. Першая арыентуецца на міфалагічнае тлумачэньне асобы Ісуса, другая прызнае гістарычнасьць яго асобы.

2.2 Ісус ў сучаснай літаратуры

Жаданьне пагадзіць (або абвергнуць) веру і гістарычнасьць новазапаветнай гісторыі, выклікае паўстаньне літаратуры, у якой аўтары намагаюцца абгрунтаваць, патлумачыць тое, ці іншае бачаньне Ісуса Хрыста. Асабліва шмат такіх кніх паўстала на захадзе. Пачынаючы ад Эрнэста Рэнана, які напісаў «Жыцьцё Ісуса» (1860) і сканчваючы «Кодам да Вінчы» (2003).

Варта тут спыніцца на творы, які паўстаў у нашай культурнай прасторы - «Майстары і Маргарыце». Булгакаў напісаў па сутнасьці апалагітычны твор. Ён мастацкаю моваю паказвае абсурднасьць аргументаў атэістычнай прапаганды: сыходзячы з пазіцыі атэістаў ён развівае і даводзіць да абсурду гісторыю Ешуа Га-Ноцры.

З цягам чытаньня раманау мы пачынаем разумець, што паверыць у Ешуа Га-Ноцры значна цяжэй, чым у Ісуса Хрыста. Вобраз Га-Ноцры значна менш верагодны, чым вобраз Ісуса Хрыста ў Евангельях.

2.3 Ці магчыма пазнаньне Ісуса Хрыста праз першахрысьціянскія крыніцы?

«Ісус гісторыі» і «Хрыстос веры»

Напрыканцы XVIII веку ліберальная крытыка ўвяла разрозненьне паміж *гістарычным Ісусам* і *Хрыстом*, якога прапаведвае *хрысьціянства*. Мэтай такога падыходу было зразуменьне адносінаў (рэляцый) паміж гістарычнымі элементамі і элементамі веры ў пераказе Новага Завету. Найбольш выбітнымі дзеячамі ў гэтай дэалектычнай тэалогіі зьяўляюцца К.Барт і Р.Бультман.

Ліберальная крытыка прыходзіць да высновы, што вобраз Хрыста, які мы маем дзякуючы нашай веры, ня мае нічога супольнага (або вельмі мала) з асобай Ісуса, які дзейнічаў у гісторыі. У навуковых колах такі кірунак навуковых разважаньняў назвалі «аддзяленьнем керыгмату ад гісторыі» або «аддзяленьнем керыгмату ад міфу». Як жа гэта адбылося? Найбольшую ролю ў гэтым адыграў Р. Бультман.

Дэміфалагізацыя

Бультман быў найбольш радыкальным у сваіх поглядах. Ён уводзіць у тэалогію новае паняцьце

«дэміфалагізацыі». На яго думку керыгма у Новым Запавеце перададзена моваю міфа, які для сучаснага салавека не зразумелы ды не актуальны. Такім чынам Бультман ставіць перад сабой мэту перакласьці керыгму на сучасную мову. Паўстае аднак праблема таго, што лічыць міфам... Але не для Бультмана.

На яго думку падзел сусьвету на неба і пекла ды зямлю, існаваньне звышнатуральных істотаў, як анёлы і дэманьы, ацаленьні ды іншыя цуды – гэта толькі частка міфалагічнай карціны Новага Запавету. З сваёго боку Бультман, як ключ і слоўнік для Новага Запавету прапануе экзістанцыяльную філасофію Хайдегера (!).

Дарога здоровага сэнсу

Адкідаючы скрайнасьці, з аднаго боку ліберальнай школы, якая намагалася дайсьці выключна да рэкаструкцыі «Ісуса гісторыі» без аднясьня да веры; і з другога боку, агнастыцызма Бультмана, які быў зацікаўлены толькі «Хрыстом веры» ды керыгматам, ігнаруючы Яго (Хрыста) гістарычнасьць, уваходзім на дарогу, якая сьверджвае, што мы можам пазнаць Ісуса сапраўднага, такога, які быў пераказаны ў крыніцах, якія ў сваю чаргу маюць свае карані ў гісторыі. Застаецца аднак і надалей праблема, як асягнуць Ісуса Хрыста праз гэтыя крыніцы.

У сьвятле крытыкі крыніцаў, якая трывае ўжо больш ста гадоў, можна сьвердзіць наступнае:

1. Няма беспасрэднай працягласьці паміж выступленьнем і навукай самога Ісуса з аднаго боку і пропаведзьдзю ранняга хрысьціянства пра Ісуса Хрыста. Належыць сьвердзіць, што вера першай хрысьціянскай супольнасьці палегала на прыгадваньню таго, што казаў і чыніў Ісус, якое адбывалася ў кантэксьце пэўнай тэалагічнай інтэрпрытацыі.
2. Адначасова трэба зазначыць, што нельга аспрэчваць істотную працягласьць, якая існуе ў крыніцах паміж пропаведзьдзю пра Ісуса першай хрысьціянскай супольнасьці і Яго зьмным жыцьцём ды навучаньнем. Іншымі словамі керыгмат нельга аддзяліць ад гісторыі. І ён не зьяўляецца нейкай новай рэчаіснасьцю ў адносінах да гісторыі.